

Н. П. ОВЧАР,

аспірант кафедри регіонального управління,

місцевого самоврядування та управління містом,

Національна академія державного управління при Президентіві України

Формування механізму державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону

У статті розглянуто результати дослідження процесів діяльності державних органів публічної влади, що пов'язана з формуванням механізму державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону. Мета дослідження полягає у з'ясуванні структури цього механізму державного регулювання з урахуванням особливостей здійснення регуляторної діяльності.

Установлено, що етапи формування механізму державного регулювання та процеси здійснення регуляторної діяльності мають передбачати ситуативний аналіз регіону, оцінювання ресурсного забезпечення та ризиків, запобігання проблемним ситуаціям у розвитку територій та їх розв'язання. Запропонований механізм дає змогу досягти відповідності цілей і методів, стратегічних та оперативних настанов у розвитку регіону, можливостей і потенціалу об'єктів регулювання, спрогнозувати потребу в ресурсах і забезпечити ефективність реалізації заходів регуляторного впливу.

Ключові слова: механізм державного регулювання, реальний сектор економіки, регіон, регуляторна діяльність, ситуативний аналіз.

OVCHAR N. P.,

post-graduate student, Chair of the regional administration, local self-government and city management, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

FORMATION MECHANISM OF STATE REGULATION OF REAL SECTOR OF THE REGION

The article describes the results of research processes of public bodies of public authority that is associated with the formation mechanism of state regulation of the real economy of the region. For the purpose of this structure was put elucidation of mechanism of state regulation taking into account the peculiarities of regulatory activities.

Established that stages of the mechanism of state regulation and processes of regulatory activities should include situational analysis of the region, evaluating resource supply and risk prevention and resolution of problem situations in developing areas. The proposed mechanism can achieve compliance objectives and methods, strategic and operational guidance in the development of regional opportunities and potential objects of regulation, forecast resource requirements and ensure the effective implementation of measures of regulatory impact.

Key words: mechanism of state regulation, the real economy, region, regulatory activity, situational analysis.

© Овчар Н.П., 2016

ОВЧАР Н. П.,

аспирант кафедри регіонального управління, місцевого самоуправління і управління городом, Національна академія державного управління при Президенті України

ФОРМИРОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА

В статье рассмотрены результаты исследования процессов деятельности государственных органов публичной власти, связанной с формированием механизма государственного регулирования развития реального сектора экономики региона. Цель исследования – выяснение структуры этого механизма государственного регулирования с учетом особенностей осуществления регуляторной деятельности.

Установлено, что этапы формирования механизма государственного регулирования и процессы осуществления регуляторной деятельности должны предусматривать ситуативный анализ региона, оценку ресурсного обеспечения и рисков, предупреждения и разрешения проблемных ситуаций в развитии территорий. Предложенный механизм дает возможность достичь соответствия целей и методов, стратегических и оперативных установок в развитии региона, возможностей и потенциала объектов регулирования, спрогнозировать потребность в ресурсах и обеспечить эффективность реализации мероприятий регуляторного влияния.

Ключевые слова: механизм государственного регулирования, реальный сектор экономики, регион, регуляторная деятельность, ситуационный анализ.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Формування механізму державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону не є самоціллю, а цілком підпорядковане завданню досягнення оптимальних пропорцій розширеного відтворення, високих темпів зростання регіональної та національної економіки. Для досягнення результативності господарювання основні складові означеного механізму державного регулювання – форми, методи, обсяги, напрями, інструменти, економічні важелі і стимули, а також засади державної регіональної політики та державної стратегії регіонального розвитку в цілому мають бути похідними від суспільного устрою, способу виробництва та генеральної на певний період мети соціально-економічного розвитку регіону.

Слід наголосити, що суперечності в інтересах органів публічної влади, суб'єктів господарювання, умов конкуренції породжують необхідність удосконалення правового регулювання господарських та адміністративних відносин у розвитку реального сектору економіки регіону між регуляторними органами, іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, а також протидії виникненню проблемних ситуацій у процесах регуляторної діяльності. У свою чергу, це приводить до необхідності знаходити прийнятні компромісні способи вирішення існуючих і можливих суперечностей. Об'єктивні умови інтегрованого підходу до формування та реалізації державної регіональної політики об'єктивно вимагають координації дій учасників процесів державного регулювання, спрямованих на розв'язання соціальних проблем, підвищення рівня економічного потенціалу територій, продуктивності їх економіки, прибутковості бізнесу та доходів населення і, як наслідок, створення умов для загального підвищення соціальних стандартів, якості життя та розвитку бізнес-середовища, що й визначає актуальність обраної тематики.

Дослідження пов'язане з важливими науковими та практичними завданнями, які виконано за планом науково-дослідних робіт Національної академії державного управління при Президентіві України за темою: "Механізми державного управління функціональною спроможністю кадрового потенціалу органів державної влади й органів місцевого самоврядування у сфері організації надання якісних публічних послуг: теоретичне та методологічне їх забезпечення", у межах якої автором розроблено засади наукового супроводу регуляторної діяльності.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аспектам дослідження механізмів державного регулювання регіонального розвитку присвячено низку наукових праць вітчизняних учених. Зокрема, В.Ю.Керецьман узагальнив положення теорії і практики розвитку регіонів [1], Ю.Г.Королюк вивчив питання методології та організації системного аналізу механізмів державного управління соціально-економічним розвитком регіонів [2], М.Ю.Мироненко проаналізував механізми державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів України [3]. Низка наукових праць має структурно-галузеве спрямування у здійсненні державного регулювання, наприклад, щодо розвитку системи енергетики (І.А.Франчук [4]), фінансової інфраструктури (О.М.Іваницька [5]), аграрного сектору економіки України (М.Х.Корецький [6]). Водночас проведені дослідження не розкривають підходи до формування механізму державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону і не характеризують весь спектр впливу цього механізму на результативність діяльності в цьому секторі, що й зумовлює необхідність подальшого дослідження цієї проблеми.

Формулювання цілей (мети) дослідження. Метою статті є з'ясування підходів до формування та обґрунтування механізму державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону з урахуванням особливостей здійснення регуляторної діяльності за цим напрямом.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. З позицій системної методології управління [7, с. 35] встановлено, що реалізація управлінського процесу системи державного управління визначається властивостями механізму державного регулювання, які відображають складність структурованих зв'язків і відносин як між суб'єктами управління всередині системи, так і між системою в цілому і регульованим нею соціально-економічним середовищем. Виходячи з цього до властивостей механізму державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону віднесено: цілеорієнтованість; пріоритетний характер виконання кінцевих цілей; динамічний характер; взаємопов'язаність і взаємозумовленість етапів реалізації управлінського процесу; досить жорсткий рівень регламентованості функціонування; дискретність; циклічність функціонування; високу залежність життєздатності та ефективності механізму від якості ресурсів, що використовуються; прозорість.

Із позицій системного підходу [8, с. 77] процес формування механізму державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону передбачає кілька основних етапів:

- визначення цілей, підцілей та завдань державної регіональної політики у сфері господарської діяльності, проблем і потреб оперативного й стратегічного характеру, на вирішення яких спрямоване формування механізму державного регулювання;
- розробку концепції та принципів регіонального управління з урахуванням сучасних тенденцій розвитку реального сектору економіки;
- структурування управлінських зв'язків і розподіл повноважень для реалізації цілей механізму суб'єктами державного регулювання;
- формування стратегій, програм і планів реалізації заходів розвитку реального сектору економіки виходячи з практичної реалізації функцій механізму державного регулювання.

Проведені дослідження свідчать, що етапи формування механізму державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону багато в чому мають бути підпорядковані впливу, по-перше, цільової спрямованості й орієнтованості як самого механізму, так і зумовлених ним управлінських процесів; по-друге, системно-структурного характеру зв'язків суб'єктів формування регуляторної політики; по-третє, синергетичного ефекту реалізації заходів державного регулювання.

Система державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону за встановленими цілями має реалізовуватися за допомогою комплексу регуляторних актів, які або окремі положення яких спрямовані на правове регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами, іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, і які, у свою чергу, реалізують ті чи інші аспекти державного управління на регіональному рівні.

За підсумком, кожна підціль державного регулювання є основою окремого напрямку розвитку реального сектору економіки регіону, який повинен реалізовуватися за допомогою системного механізму, побудованого під особливості, умови і цілі конкретної сфери господарювання і має обґрунтовану структуру.

Механізм державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону найбільш ефективний та результативний в умовах об'єднання зусиль і можливостей усіх рівнів влади (місцевої, регіональної та центральної) і суб'єктів господарювання. При цьому взаємодія учасників має здійснюватися виходячи з принципів доцільності, адекватності, збалансованості, а також субсидіарності, і в умовах державно-приватного партнерства – рентабельності [9, с. 57].

Взаємодія рівнів влади під час формування механізму державного регулювання відбувається таким чином: насамперед формується загальнодержавне економіко-правове середовище господарської діяльності, комплексний підхід до державної регіональної політики, визначаються цілі державного регулювання виходячи зі стратегічних та оперативних завдань державного управління регіональною економікою. Цей процес передбачає формування та прийняття законів, нормативно-правових актів, що визначають

відповідальність і повноваження учасників державного регулювання та ресурсне забезпечення.

Наступною стадією є власне проведення державної регіональної політики органами публічної влади регіонального та місцевого рівнів, реалізація визначених напрямів розвитку реального сектору економіки регіонів через стратегії, програми, інвестиційні проекти регіонального та місцевого розвитку, забезпечення досягнення встановлених цілей у механізмі державного регулювання.

Очевидно, що обидві виділені стадії вимагають виконання відповідних функцій у комплексному механізмі регуляторної діяльності й наявності необхідних ресурсів.

Особливого значення вжиття заходів державного регулювання, спрямованих на модернізацію та диверсифікацію реального сектору економіки регіонів, набувають в умовах прояву кризових явищ. Це викликано тим, що на вже існуючі проблеми і диспропорції в регіональних економіках накладаються нові труднощі, пов'язані з падінням обсягів виробництва, реалізації продукції та ін.

Найбільш гостро ці проблеми стоять у регіонах із однією переважаючою галуззю у валовому регіональному продукті та мономістах [10, с. 245–252], що викликає необхідність державного втручання і вжиття відповідних заходів, спрямованих на підтримку й диверсифікацію економіки таких регіонів і міст. При цьому місцеві органи публічної влади здійснюють розроблення та впровадження стратегій, програм, проектів розвитку регіонів, міст тощо.

Інструментарій такої підтримки включає реалізацію центральними та місцевими органами публічної влади методів державного регулювання:

- за формами впливу – це прямі та непрямі;
- за способами впливу – це правові, адміністративні, економічні та пропагандистські.

У цілому системний підхід до механізму державного регулювання дає змогу підвищити його ефективність і більш точно визначати орієнтири державної регіональної політики щодо розвитку реального сектору економіки регіону виходячи з наявного потенціалу та з урахуванням мінливих чинників соціально-економічного середовища. У складі механізму державного регулювання чільне місце належить механізму управління регуляторною діяльністю, який передбачає формування цілей такої діяльності та засобів їх досягнення (підготовка регуляторних актів), реалізацію (прийняття регуляторних актів), оцінювання кінцевого результату (відстеження результативності та перегляд регуляторних актів).

Доведено, що функціонування механізму державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону в аспекті формування державної регуляторної політики за умови ефективного управління регуляторною діяльністю складається із послідовних етапів, які визначають у сукупності управлінський цикл.

На першому етапі відбувається формулювання цілей державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону, що визначаються,

з одного боку, засадами державної регіональної політики, а з другого – державною стратегією регіонального розвитку.

Далі, виходячи з визначених цілей державного регулювання, аналізу потенціалу та умов, які склалися в регіоні, формуються основні напрями державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону.

На третьому етапі виділяються пріоритети розвитку сфери господарювання в здійсненні державного регулювання виходячи з результатів ситуативного аналізу регіону, оцінювання можливого ресурсного забезпечення та ризиків реалізації пріоритетів, критеріїв результативності, що мають як економічну, так і соціальну спрямованість [11, с. 78].

На наступному етапі на підставі аналізу сформованих передумов розвитку реального сектору економіки регіону відбувається формування проектів регуляторних актів із дотримання принципів державного регулювання. На цьому етапі здійснюється прогнозування та розроблення заходів, спрямованих на запобігання проблемним ситуаціям та їх розв'язання оприлюднення проекту регуляторного акта з метою збалансування інтересів, забезпечення максимальної узгодженості за програмними цілями, джерелами фінансування та очікуваними результатами реалізації.

На п'ятому етапі формується інструментарій упровадження, необхідний для реалізації регуляторного акта у сфері розвитку реального сектору економіки, який адекватний можливим змінам умов господарювання і ситуації в регіоні, чинному законодавству, а також регіональній політиці, яка проводиться в країні. Цей інструментарій включає в себе:

- важелі й стимули розвитку територій та подолання їх депресивності, а також засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України;

- заходи із запобігання протидії змінам, які можуть стосуватися таких дій: виявлення сил, що впливають на розвиток реального сектору економіки регіону; підвищення потужності підтримуючих сил і залучення нових сил; послаблення дії стримуючих сил; усунення сил, що перешкоджають змінам.

Шостим етапом можна вважати прийняття регуляторного акта, процедура якого має здійснюватися з урахуванням рівня розв'язання проблемних ситуацій та аналізу регуляторного впливу на процеси розвитку реального сектору економіки регіону.

Можливий перегляд регуляторного акта проводиться на підставі відстеження його результативності. І завершальним етапом слід вважати підготовку звіту про реалізацію державної регуляторної політики.

У процесі вжиття заходів державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону відбувається коригування прийнятих регуляторних актів шляхом оцінювання досягнутого підвищення соціальних стандартів, якості життя, забезпечення сталого розвитку територій, рівня збалансування інтересів учасників процесів державного регулювання за визначеним напрямом, а також розвитку бізнес-середовища в регіоні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Механізм державного регулювання розвитку реального сектору економіки регіону має

базуватися на основі концепції, принципів державного управління та максимально враховувати специфічні особливості соціально-економічного середовища регіону, масштаб впливу на нього варіативності внутрішніх і зовнішніх чинників. Очевидно також, що механізм державного регулювання формується з необхідності виконання ієрархії поставлених цілей і має виражатися в досягненні показників результативного розвитку регульованої соціально-економічної системи, що визначаються суб'єктами управління.

Особливістю і визначальним елементом наукової новизни запропонованого механізму є вбудовування в його структуру механізму регуляторної діяльності, який передбачає ситуативний аналіз регіону та визначеної галузі реального сектору його економіки, оцінювання ресурсного забезпечення та ризиків, запобігання проблемним ситуаціям та їх розв'язання, пріоритетність реалізації важелів і стимулів розвитку територій, ужиття заходів із запобігання протидії змінам. Запропонований підхід дає змогу досягти відповідності цілей і методів, стратегічних та оперативних настанов розвитку реального сектору економіки регіону реальному стану регіональної економіки.

У подальшому доцільно дослідити умови виникнення, запобігання проблемним ситуаціям та їх розв'язання у регуляторній діяльності у сфері розвитку реального сектору економіки регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Керецман В. Ю.* Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти : монографія / В. Ю. Керецман. – Київ : УАДУ, 2002. – 188 с.
2. *Королук Ю. Г.* Механізми управління розвитком регіональних систем : монографія / Ю. Г. Королук. – Київ : Тернограф, 2011. – 343 с.
3. *Мироненко М. Ю.* Теоретичні основи управління розвитком регіону / М. Ю. Мироненко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2011. – Вип. 1 (8). – С. 204–207.
4. *Франчук І. А.* Державна політика розвитку енергетики в Україні: стан, тенденції, перспективи : монографія / І. А. Франчук. – Донецьк : Юго-Восток : Лтд, 2008. – 384 с.
5. *Іваницька О. М.* Державне регулювання розвитку фінансової інфраструктури : монографія / О. М. Іваницька. – Київ : НАДУ, 2005. – 276 с.
6. *Корецький М. Х.* Інноваційний процес в АПК і перспективи його розвитку : монографія / М. Х. Корецький, О. І. Дацій. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2001. – 143 с.
7. *Згуровський М. З.* Системна методологія передбачення / М. З. Згуровський. – Київ : Політехніка, 2011. – 50 с.
8. *Мильнер Б. З.* Теория организации : учебник / Б. З. Мильнер. – 7-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2010. – 864 с.
9. Регіони України у післякризовий період: ризики та перспективи розвитку : аналіт. доп. / С. О. Біла, О. В. Шевченко, В. І. Жук та ін. – Київ : НІСД, 2011. – 104 с.

10. Структурні зміни та економічний розвиток України : монографія / В. М. Геєць, Л. В. Шинкарук, Т. І. Артьємова та ін. – Київ : Ін-т економіки та прогнозування, 2011. – 696 с.

11. Законодавче забезпечення розвитку реального сектору економіки : наук.-практ. вид. / заг. ред. В. І. Сергієнка. – Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2012. – 201 с.

REFERENCES

1. Keretsman V.Y. State regulation of regional development: theoretical aspects, Kiev, UAPA, 2002, 188 p. Kiev, KNT, 2010, 776 p.

2. Koroliuk Y.H. Mechanizmy regional development management systems, Kiev, Ternohraf, 2011, 343 p.

3. Mironenko M. Theoretical Foundations of Regional Development [Public Administration and Local Self-Government], 2011, vol.1 (8). – pp. 204–207.

4. Franchuk I.A. The national policy of energy development in Ukraine: state, trends and prospects, Donetsk, Yugo-Vostok, Ltd., 2008, 384 p.

5. Ivanytska A.M. State regulation of financial infrastructure, Kiev, NAPA, 2005, 276 p.

6. Koretsky M.H., Daci A.I. Innovation process in agriculture and its development prospects, Dnipropetrovsk, Science and Education, 2001, 143 p.

7. Zgurovsky M.Z. System methodology prediction, Kiev, Polytechnic, 2001, 50 p.

8. Mylner B.Z. Organization Theory, Moscow: INFRA-M, 2010, 864 p.

9. Bila C.A., Shevchenko O.B., Zhuk V.I., Kushnir O.M. ta in. Regions of Ukraine in the post-crisis period: risks and prospects of development, analytical. ext. Kiev, NISS, 2011, 104 p.

10. Heyets V.M., Shynkaruk L.V., Artemova T.I. ta in., Structural change and economic development of Ukraine, Kiev, Institute of Economics and prohnouzuv, 2011, 696 p.

11. Legislative support of the real economy: theoretical and practical issue / za zah. red. V.I. .Sergienko. Kiev, Institute of Legislation of Verkhovna Rada of Ukraine, 2012, 201 p.